

Cuprins

Introducere	
Epoca democratică	13
Democrația și libertatea	16
Modelul american	20
Libertate și constrângere	23
Capitolul 1	
Scurtă istorie a libertății umane	27
Libertatea veche și nouă	28
Paradoxul catolicismului	31
Geografia libertății	32
Nobili și regi	34
Roma și Reforma	35
Statul luminat	38
Consecințele capitalismului	41
Anglo-America	44
Cultura ca destin	47
Modelul est-asiatic	50
Capitolul 2	
Calea sinuoasă	53
De ce Germania nu a fost Anglia?	56
Aproape democratici	59
Avuția națiunilor	61
Fericți cei săraci	65
Laudă statului	68
Următorul val	69
Mecanismul nu poate fi oprit	72

Capitolul 3	
Democrația neliberală	79
Rusia <i>redux</i>	80
Calea greșită	85
Problemele democrației	89
Tirania majorității	93
Războiul	100
Ce-i de făcut?	103
Capitolul 4	
Excepția islamică	105
Lumea mare a Islamului	108
Gândirea arabă	112
Eșecul politicii	116
Eșecul economiei	120
Teama de occidentalizare	122
Ascensiunea religiei	124
O Reformă islamică	129
Drumul spre democrație	132
Mărețul mecanism	136
Capitolul 5	
Ce-i prea mult strică	141
Democrația indirectă	146
Deschis pentru afaceri	148
Înghetați în trecut	151
Necazurile aduse de facțiuni	156
Declinul partidelor	158
Mașina de făcut bani	161
Democrația directă	164
Visul californian	168
Capitolul 6	
Moartea autorității	175
Să vedem banii	177
Mai mult decât banii	181
Biserica mea e și a ta	183
Cele mai bune cunoștințe și idei	190
Aristocrația americană	194
Din câini de pază, câini de companie	199
Sinuciderea elitelor	201

Concluzie	
Calea de ieșire	211
Democrația delegată	213
Problema legitimității	216
Mai puțin înseamnă mai mult	218
Cea mai mare miză	221
Înainte și în jos	224
<i>Postfață</i>	227
<i>Note</i>	237
<i>Mulțumiri</i>	247
<i>Index</i>	249

continental de reglementare formală. O soluție mai bună, mai flexibilă și mai inteligentă ar fi fost poate aceea de a-i face pe acești profesioniști să se controleze singuri, reactivând astfel unele dintre limitările la care s-a renunțat în ultimele decenii. Dar acest fapt rămâne o utopie.

Sinuciderea elitelor

Cea mai importantă schimbare culturală, care include toate aceste tendințe, este cea privind rolul elitelor. Americanilor nu le place să se gândească sau să vorbească despre elite. Termenul însuși trimite la snobism și pare neamerican. Însă SUA au avut dintotdeauna elite – acel mic procent din populație care conduce în realitate majoritatea instituțiilor mari. Vechile elite făceau parte dintr-un cerc închis, bazat pe relații de familie și pe etnie. Noul sistem este mai democratic, fiindcă cei care ajung în top datorează acest lucru banilor, inteligenței sau celebrității, într-un proces de selecție mai bun și mai deschis. O altă diferență importantă este că vechile elite erau mai responsabile social, poate și pentru că aveau siguranța propriului statut. Noile elite operează într-o lume mult mai deschisă și mai competitivă. Directorii marilor companii de astăzi au puteri enorme, dar se simt nesiguri; ei suportă presiuni din toate părțile și sunt forțați mereu să supraviețuiască și să rămână în frunte. Astfel, interesele lor sunt limitate, iar orizontul de așteptare nu e pe termen lung, ci se oprește la ziua de mâine. Pe scurt, ei nici nu se consideră și nici nu se comportă ca niște elite, ceea ce e regretabil, pentru că ei continuă să fie elite.

Unul dintre semnele cele mai clare ale acestei schimbări de atitudine a elitelor îl constituie tipurile de cauze pe care acestea le susțin. La începutul secolului XX, indivizi precum Robert Brookings au întemeiat instituții de cercetare a politicii publice – cea mai importantă a fost Brookings Institution, întemeiată în 1916 –, care erau menite să servească țara dincolo de partizanate și de politica de partid. Brookings își dorea o instituție „lipsită de interese politice sau pecuniare [...], care să colecteze, să interpreteze și să prezinte țării date economice fundamentale, într-o formă coerentă”¹⁸. O altă instituție, National Bureau of Economic Research (fondat în 1920), își propunea scopuri de asemenea nepartizane. Începutul secolului XX n-a fost o epocă lipsită de fervoare ideologică, așa cum se crede de obicei. De fapt, poate și din cauza disputelor ce apăreau pentru fiecare chestiune de pe ordinea de zi – dreptul de vot al femeilor, tarifele, reglementarea afacerilor, Primul Război Mondial,

Liga Națiunilor –, oamenii își doreau instituții care să examineze politicile publice din afara arenei însângerate a partidelor politice. De exemplu, Consiliul pentru Relații Externe (CRE) a fost întemeiat în 1921 de către democrați și republicani pentru a păstra sprijinul popular față de implicarea Statelor Unite în politica mondială. Aceste acțiuni par incredibile în vremurile ironice de astăzi, dar oamenii aceia chiar credeau că într-o democrație e important să existe locuri pentru producerea unui discurs temperat despre chestiunile naționale importante. Primul președinte de onoare al CRE a fost Elihu Root, un eminent lider republican, iar primul președinte a fost John W. Davis, care în 1924 a fost candidatul democrat la președinție. CRE dorea să creeze un discurs de politică externă a țării care să fie civic și să nu permită partizanate. Redactorul fondator al revistei CRE, *Foreign Affairs*, i-a spus odată adjunctului său că, dacă unul dintre ei va fi vreodată democrat, celălalt trebuie să înceapă imediat campania pentru republicani.

Astăzi, când elitele se implică în anumite dezbateri, poziția lor este una partizană, ba poate chiar direct interesată. Toate institutele și *think-tank*-urile create în ultimii 30 de ani sunt profund ideologizate. Acest fapt se datorează parțial unui efort concertat al conservatorilor americani de a crea un „*contra-establishment*”, opus celui întruchipat de Brookings Institution și de Consiliul pentru Relații Externe, despre care credeau pe drept cuvânt că alunecaseră spre stânga în anii '60-'70. Însă în loc să remedieze acest fapt prin crearea unor noi instituții independente, conservatorii s-au decis să întemeieze altele, care să urmeze linia partidului lor. Această acțiune conservatoare va produce inevitabil o reacție liberală, ceea ce va polariza și mai mult lumea politică de la Washington. Cercetătorii de la cele mai multe institute de politici publice de astăzi (cu unele excepții importante) sunt aleși pentru viziunile lor, nu pentru valoarea lor ca experți. Și, în orice caz, știu la ce concluzii trebuie să ajungă. Ei nu sunt împinși pe față într-o anumită direcție, dar înțeleg că n-au fost angajați ca să fie niște intelectuali liber-cugetători. Burton Pines, director de cercetare la Heritage Foundation, a recunoscut deschis: „Noi nu suntem vreun comitet de posesori de doctorate care fac dezbateri imparțiale. Rolul nostru este de a le oferi creatorilor conservatori de politici publice argumente fezabile”¹⁹. Într-o epocă în care vechile ideologii nu mai pot soluționa noile probleme, aceste institute produc nenumărate polemici predictibile și prea puține analize serioase.

Institutele partizane creează totuși mai puține probleme decât cele care au fost întemeiate pentru a promova nu o ideologie, ci interese clare. Multe dintre noile „institute” și „fundații” din Washington nu sunt decât o fațadă pentru

grupurile de interese: corporații, sindicate și chiar guverne străine. Ele produc un mare număr de „cercetări” ca să arate că binefăcătorii lor merită fonduri și alte tipuri de stimulente de la guvern. Între linia partidului și patronajul grupurilor de interese, spațiul necesar pentru evaluarea independentă a politicilor publice aproape a dispărut. Washingtonul este acum divizat în două tabere ideologice, iar fiecare trăiește într-una sau alta dintre ele. Să nu fim prea nostalgici: politicile publice nu s-au desfășurat niciodată în vid, iar partidele politice și grupurile de interese au influențat dintotdeauna – și trebuie să influențeze – acest proces. Dar oricine a urmărit situația de la Washington în ultimii 30 de ani recunoaște că aici a avut loc o schimbare dramatică, cu ascensiunea agresivă a intereselor înguste, sprijinite fie de intelectuali, fie de lobiști. În loc să încerce – cel puțin la modul ideal – să depășească partizanatul pur, noile elite de la Washington se folosesc de situație în folosul propriu.

O singură instituție își mai poate păstra rolul de mediator în societatea americană: presa. Ea explică și interpretează pentru publicul său situația din lume și situația publicului său pentru restul lumii. Într-o măsură mult mai mare decât orice altă instituție din America de astăzi, presa definește realitatea și hotărăște obiectivele politice. Dar, spre deosebire de alte grupuri mediatore, ce au temperat în trecut patimile publicului, de obicei presa le inflamează. Ea dramatizează și trivializează știrile, făcându-le senzaționale. Vorbim aici mai ales de televiziuni și tabloide, dar tendința a afectat jurnalismul aproape în întregime. Motivele nu sunt deloc neobișnuite. La fel ca toate profesiile, și jurnalismul a fost lovit de valul democratizării și marketizării. De exemplu, cele trei rețele de televiziune tradiționale au funcționat asemenea unui cartel până în anii '80, conștiente că au un public potențial captiv. Această siguranță, completată de reguli privind conținutul emisiunilor, făcea ca rețelele să vadă în propriile departamente de știri niște dispozitive de pierdut bani, bune să le lustruiască brandul. Prin urmare, își cheltuiau banii pentru știri din străinătate, filme documentare și emisiuni culturale.

Apoi a venit revoluția informatică, aducând cu ea costuri scăzute, deschizând noi canale și instaurând o nouă competiție. Dezvoltarea televiziunii prin cablu a însemnat sfârșitul monopolului celor trei rețele. Astăzi, rețelele tradiționale se află în competiție minut cu minut cu zeci de alte posturi de știri, de divertisment și de talk-show-uri. Competiția a adus în față personalități deosebite și emisiuni interesante. Uneori, a reușit să resusciteze unele show-uri plictisitoare. Dar, în cele din urmă, efectul a fost unul negativ.

Dacă nu poți să-ți amuzi sau să-ți înspăimânți publicul prin canalul tău, acesta va schimba programul. Un jurnalist de televiziune cu experiență mi-a spus :

Apariția unor noi alternative trebuia să fie benefică, deoarece le dădea telespectatorilor șansa să aleagă. Dar adevărul este că e ușor să le dai oamenilor sex și groază la care să se uite. Emisiunile bune, ca și cărțile bune, cer ceva mai mult de la telespectatori. Dar nici un director nu va risca să-și plictisească telespectatorii nici măcar un minut. Cu toții se tem de telecomandă.

Există, desigur, și programe serioase de știri, care se opun acestei tendințe. Dar cele mai multe dintre ele și-au început emisiile acum câteva decenii și și-au câștigat publicul treptat, de-a lungul anilor.

Lumea presei scrise a fost și ea lovită de soluțiile alternative de obținere a știrilor. Multe ziare prestigioase au fost închise ; altele au devenit o umbră a ceea ce fuseseră odată. Dar presa scrisă prosperă în sensul că o mână de ziare și reviste de înaltă calitate o duc bine. Și *New York Times*, și *Wall Street Journal*, și *Washington Post* stau astăzi mai bine ca niciodată, dar aceasta se datorează faptului că publicul lor țintă este mult mai mic decât cel al televiziunii, formând un grup relativ select. Însă rolul civic al miilor de ziare mărunte din întreaga Americă nu poate fi îndeplinit doar de aceste trei publicații. Un alt motiv foarte important al menținerii calității acestor ziare este că toate trei sunt deținute de câte o familie, iar proprietarii lor au o gândire civică, considerând că nu conduc simple corporații, ci veritabile instituții naționale. Toate ziarurile mari vândute de proprietari unor mari corporații au scăzut dramatic în calitate, de la *Los Angeles Times* până la *Philadelphia Inquirer*. În multe cazuri, ziarul a fost pur și simplu închis. Alte câteva reviste serioase prosperă, cum ar fi *The New Yorker* și *The Atlantic Monthly* – care se adresează unui public și mai mic decât cel al ziarelor de calitate –, datorită faptului că proprietarii lor sunt dispuși să finanțeze excelența*. Însă astfel de proprietari sunt tot mai puțini, și din păcate acest lucru se vede. O democrație liberală poate funcționa fără o presă de înaltă calitate care să aibă o largă audiență, dar nu acesta este idealul. La urma urmei, presa este singura industrie protejată explicit în constituția SUA, dar dilemele sale nu sunt unice ; și alte profesii contribuie mult la succesul democrației, iar declinul lor este îngrijorător. Scriitorul James Fallows afirmă :

* Revista la care lucrez, *Newsweek*, este una dintre puținele publicații cu circulație de masă care mai transmit știri serioase și profunde. Ea poate face acest lucru pentru că este deținută de familia Graham, care mai deține și *Washington Post*.

Există bunuri și servicii – de exemplu, sănătatea, educația, jurnalismul, dreptul – a căror valoare pentru societate nu poate fi surprinsă pe deplin de un model pur comercial. Societatea ar duce-o mult mai rău dacă oferta și caracterul acestora ar fi determinate în întregime de către piața liberă. N-am vrea să ne trimitem copiii la o facultate care-și fixează programa doar pe baza pieței. De asemenea, jurnalismul de calitate aduce societății și alte beneficii decât profitul pe care-l produce.

Aceasta nu înseamnă că este nevoie de reglementări guvernamentale pentru protejarea respectivelor ramuri. În trecut, pentru drept și jurnalism salvarea au constituit-o elitele civice. Dar ce-i de făcut când aceste elite dispar?

E ușor să gândești civic atunci când importanța și poziția socială îți sunt asigurate. Așa au stat lucrurile cu prima elită a Statelor Unite: *establishment*-ul protestant. De la epoca părinților fondatori și până în anii '60, protestanții albi anglo-saxoni (WASP) au ocupat posturi de conducere în societatea americană. Președinții, secretarii de stat, guvernatorii, marii industriași, decanii baroului și rectorii universităților erau cu toții WASP. Erau legați între ei printr-o rețea de familii, școli, facultăți și cluburi, datorită căreia nu alcătuiau o simplă adunare de indivizi privilegiați, ci o clasă socială – versiunea americană a aristocrației europene. În club erau acceptați și câțiva outsiders, dar aceștia trebuiau să arate, să se îmbrace și să vorbească precum WASP. („Gândește ca un evreu, îmbracă-te ca un englez” era sloganul evreilor pentru obținerea succesului.) Clasa socială presupunea un set de valori. Valorile WASP nu erau intelectuale sau academice. Cunoscutul ziarist Joseph Alsop își amintea un episod din momentul când a fost admis la Groton, școala pregătitoare din New England care pe vremuri era pepiniera elitelor WASP. Mama sa i-a spus celebrului director al școlii, Endicott Peabody, că tânărul Joe era interesat de cărți și de idei. „Las' că-i scoatem noi asta din cap”, a răspuns reverendul Peabody. Școala Groton nu-și dorea să producă mari inteligențe, ci „creștini puternici”, bărbați care jucau dur, dar cinstit, ce urmau regulile unui cod moral și considerau serviciul public o responsabilitate pe care le-o dădea puterea. Mottoul de la Groton era *Cui servire est regnare* („A sluji înseamnă a conduce”)²⁰. Desigur, mulți pierde-vară și mulți neghiobi

* Aceasta este traducerea obișnuită. Traducerea literală și religioasă este „a-L sluji înseamnă a conduce”, însă Peabody voia ca această sintagmă să pară că se referă la serviciul public. Pentru variație, el folosea din cartea de rugăciuni formula „a cărui slujire înseamnă perfecta libertate”. Cândva a spus: „Dacă unii dintre absolvenții de la Groton nu vor intra în serviciul public și nu vor face ceva pentru țara noastră, nu va fi din cauză că n-au fost îndemnați s-o facă”.

au obținut slujbe, promovări și alte privilegii pentru că aparțineau grupului etnic potrivit. Dar, în ansamblu, conducerea WASP respecta serviciul public – de la președinte până la administrația locală. Pe măsură ce Statele Unite deveneau tot mai diverse, mai deschise și mai permissive de-a lungul secolului XX, structurile WASP s-au confruntat cu o dilemă: fie să se mențină la putere și să refuze intrarea nou-veniților în cadrul lor exclusivist, fie să se deschidă în fața noilor membri ai societății. Povestea e complicată. Mai întâi, în primii ani ai secolului, aristocrația s-a transformat într-o castă, limitând calitatea de membru în cluburile sale și respingând evreii talentați din colegiile Ivy League²¹. Dar, de-a lungul timpului, această excludere nu a mai putut fi menținută. Pe de o parte, spiritul veacului n-o îngăduia, iar pe de alta, competiția capitalistă îi dorea pe cei mai buni nou-veniți, indiferent de etnie. În cele din urmă, WASP și-au deschis cluburile. La sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70, practic toate instituțiile controlate de protestanți se deschiseseră pentru outsideri. Aceasta a fost sursa distrugerii sistemului. Fie prin intermediul mișcărilor pentru drepturi civile, fie prin deschiderea colegiilor Ivy League sau a firmelor de pe Wall Street, WASP au primit noile elite – evrei, irlandezi catolici, italieni, iar apoi femei, negri, hispanici și asiatici – în nucleul puterii. (Unele unghere ale acestei lumi – câteva mici cluburi masculine – și-au păstrat exclusivismul etnic și, prin urmare, au devenit neînsemnate în societate. Cluburile exclusiviste prosperă și astăzi în Statele Unite, dar ele fac discriminări doar pe bază de avere, nu de etnie.) Protestanții au făcut această mișcare pentru că au fost obligați s-o facă, dar și pentru că știau că era ceva corect. Trebuind să aleagă între propriile privilegii și propriile valori, le-au ales pe cele din urmă.

Noua elită a Statelor Unite e reprezentată de un grup de licențiați inteligenți. Este o elită mult mai eterogenă, mai meritocratică și mai dinamică decât cea veche. Membrii săi nu sunt preocupați de statutul lor ca elită; mai mult, îl neagă. Mulți ani după ce devenise unul dintre cei mai bogați oameni din lume, Bill Gates încă se considera ca aparținând vag clasei de mijloc superioare. Până recent, când bogăția și puterea lui și a noii generații de magnați au ajuns prea mari ca să mai poată fi ignorate, țara îi vedea pe membrii elitei în același fel: niște oameni obișnuiți, care din întâmplare aveau foarte mulți bani. Dar această imagine este falsă și periculoasă. Un grup relativ mic de oameni – poate un milion sau 0,5% din populația țării – conduc sau influențează cele mai multe instituții din Statele Unite. Această situație are consecințe dramatice

pentru întreaga țară*. În comparație cu americanul de rând, acești oameni au o putere enormă. Dacă nici ei și nici restul țării nu cred că aceștia reprezintă o elită, nici una dintre părți nu se va putea adapta la această situație. Nici vorbă ca elitele să ducă lipsă de putere dacă trec neobservate. Așa cum spunea Rudyard Kipling, ele vor avea putere, dar „o putere fără responsabilitate, prerogativ pe care de-a lungul timpului l-au avut prostituatele”²².

În timpul primei Epoci Poleite de la sfârșitul secolului al XIX-lea, consumismul ostentativ era mai mare decât al bogătașilor de astăzi. Însă bogătașii de atunci, poate din cauza religiei sau a puritanismului moștenit, erau îngrijorați de efectele pe care le putea avea bogăția. Gândiți-vă cât s-au schimbat școlile de tip Groton în ultimele trei sau patru decenii. Până în anii '70, dormitoarele lor erau niște chilii austere, fără uși sau tavan, cu foarte puțin confort și fără sisteme stereo sau televizoare. Dimineața, băieții se aliniau ca să se spele în lighene de metal și să facă fiecare câte un duș rece. Băieții care mergeau la Groton în anii '20 veneau de obicei din familii extrem de bogate și crescuseră în case imense, cu zeci de servitori. Cu toate acestea, la școală erau puși să trăiască în condiții spartane. Așa cum afirmă istoricul și jurnalistul Nicholas Lemann, scopul „era să nu-i lase pe băieți să devină nici ușuratici, nici smiorcăiți. Erau pregătiți nu să fie prosperi (era sigur că vor fi prosperi), ci să fie buni și să devină utili”²³. Astăzi, școli precum Groton și Andover, precum și universități ca Harvard și Yale își învață absolvenții să fie prosperi sau cel puțin să aibă succes în carieră. Dacă și-ar propune să-i educe ca să-i facă buni și folositori, școala ar fi considerată agresivă, plină de prejudecăți și excesiv de solicitantă. Un vechi absolvent de la Groton își amintea de o vizită recentă la școală :

Dormitoarele arată la fel, dar acum au aparate stereo și televizoare și sunt pline ochi cu toate elementele de confort posibile. Impresia generală, în comparație cu șederea

* Puterea nu este doar financiară sau politică. Teoria medievală a stărilor și a gildelor se baza pe ideea că cei care aveau cunoștințe speciale aveau și responsabilități pe măsură. Cunoașterea înseamnă putere. Iar dacă vă sună vetust, iată ce mi-a spus unul dintre cei mai mari biologi din America de Nord : „Suntem câteva zeci de oameni care știm cum să facem lucruri extrem de periculoase, lucruri care pot omori zeci de mii de oameni, dacă nu și mai mulți. Am o senzație ciudată în privința asta. Nu știu ce să fac cu atâta putere”. Nici el și nici societatea nu s-au gândit vreodată cum ar trebui să-și utilizeze cunoștințele. Pentru oricine, el nu e decât un cercetător dintr-un laborator, nu un aristocrat. Dar cu toate acestea el are mai multă putere (potențială) decât au avut vreodată principii europeni.

mea acolo, este că seamănă cu o fermă de fazani. Nouă luxul ne era refuzat în mod conștient. Celor de azi le este oferit cu găleata.

Nu vreau să spun că școlile de tipul Groton au scăzut în calitate, dar, ca și cea mai mare parte a societății, ele sunt acum concentrate asupra realizărilor, nu a caracterului*.

E ușor să ironizezi elita anglo-americană, cu aerul său frapant de paternalism luminat, venit dintr-un sentiment al superiorității culturale. Însă aceasta întruchipa anumite valori – fairplay, decență, libertate și sentimentul protestant al unei misiuni –, datorită cărora societatea și-a format standardele. Desigur, aceste coduri erau artificiale, etnocentrice și deseori ipocrite. Deseori se abuza de ele. Erau respectate mai mult teoretic decât în practică. Dar ce contează? Așa cum scria istoricul John Lukacs, „ipocrizia este cimentul civilizației”. Standardele sunt cele mai înalte aspirații ale unei societăți, nu realitățile ei complexe. Atunci când cei puternici descoperă că există anumite standarde de comportament, ei își limitează propria putere chiar și indirect și dau un semnal societății: „Pentru asta ne luptăm”.

Un ultim exemplu poate explica schimbarea modului în care americanii percep elitele²⁴. Dintre multele libertăți pe care filmul *Titanic* și le ia față de istorie, în special una este importantă. În film, în timp ce vaporul se scufundă, pasagerii de la clasa I se luptă să ajungă în puținele bărci de salvare. Doar determinarea marinarilor severi, care se folosesc de arme pentru a-i îndepărta pe bogătașii ticăloși, face ca femeile și copiii să urce în bărci. În realitate, după relatările supraviețuitorilor, convenția „mai întâi femeile și copiii” a fost respectată aproape fără nici o excepție la clasele superioare. Statistica demonstrează acest lucru. La clasa I, toți copiii au fost salvați; la fel și femeile, mai puțin cinci (din 144), dintre care trei au ales să moară alături de soții lor. În schimb, 70% dintre bărbații de la clasa I au pierit. La clasa a II-a, unde se găseau profesioniștii bogați, au fost salvate 80% dintre femei, iar 90% dintre bărbați s-au înecat. Bărbații de la clasa I de pe *Titanic* reprezentau practic un fel de top Forbes al celor mai bogați 400 de oameni din lume la vremea respectivă. Se spune că John Jacob Astor, cel mai bogat om din America din acea vreme, și-a croit drum până la o barcă, și-a așezat soția, iar

* Această tendință poate fi și mai clară în alte licee de top, dar în cazul marilor școli pregătitoare din New England schimbarea este mai evidentă, deoarece în trecut ele făceau tocmai contrariul – puneau accentul prea mult pe caracter și prea puțin pe realizări.

apoi, refuzând să urce și el, s-a îndepărtat și i-a făcut din mână semnul de adio. De asemenea, Benjamin Guggenheim a refuzat să primească un loc, cedându-l unei femei pe care a rugat-o doar să transmită un mesaj : „Spuneți-i soției mele [...] că am jucat cinstit până la capăt. Nu va rămâne nici o femeie la bordul acestei nave din cauză că Ben Guggenheim e un laș”. Cu alte cuvinte, unii dintre cei mai puternici oameni din lume respectau un cod nescris al onoarei, chiar și atunci când asta însemna o moarte sigură.

Scenariștii au schimbat povestea și au avut motivele lor : nimeni n-ar crede-o astăzi. Am eliberat clasele superioare de orice simț al responsabilității, iar ele au răspuns la fel. În lumea modernă, ele seamănă cu oricare dintre noi, oamenii obișnuiți. Ne purtăm ca și cum societatea ar fi atât de democratică și dinamică, încât nu are o elită conducătoare. Dar nu e așa. Cei bogați și puternici se vor afla mereu printre noi. Putem doar să le cerem să admită că, alături de privilegii, au și unele responsabilități. Convențiile sociale, asociațiile profesionale, rigorile morale, școlile pregătitoare și codurile de onoare reprezentau modalități prin care cei puternici puteau fi civilizați. În trecut, societatea americană le cerea acestor bărbați și femei să se comporte decent și să participe într-un fel la viața publică a țării.

Lângă parcul East Potomac din Washington se află un monument reprezentând statuia unui bărbat cu brațele desfăcute asemenea lui Hristos și cu o inscripție pe pedestal : „Bărbaților curajoși de pe Titanic, care și-au dat viețile pentru a salva femeile și copiii”. A fost înălțat din donațiile a 25 000 de femei din Statele Unite. Când liderii societății se ridicau la înălțimea idealurilor lor, li se aduceau onoruri. Când nu o făceau, dezamăgirea era profundă. În schimb, astăzi nu mai așteptăm mare lucru de la cei aflați în poziții de putere, iar ei arareori ne mai dezamăgesc.